

Zápis

z obhajoby disertační práce Mgr. Kateřiny Šormové konané dne 7. 5. 2015

Téma práce: Čtenářská gramotnost romských žáků

Přítomni: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc., prof. PhDr. Jan Kořenský, DrSc., doc. Dr. phil. Marcus Giger, prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc., doc. RNDr. Vladimír Petkevič, CSc., prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc., doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D., prof. PhDr. Jan Průcha, DrSc., ing. Alexandr Rosen, Ph.D.

Předseda komise prof. Mareš zahájil obhajobu a představil přítomným kandidátku.

Školitel prof. Šebesta seznámil komisi s kandidátkou, průběhem jejího studia a její disertační prací.

Kandidátka seznámila přítomné se svou disertační prací, jejímž cílem bylo ověřit, zda a jak se odlišují výsledky romských a neromských žáků v čtenářské gramotnosti a popsat faktory domácího a školního prostředí, které rozvoj čtenářské gramotnosti ovlivňují.

Poté oponenti doc. Římalová a prof. Průcha přednesli závěry svých posudků. Oba oponenti hodnotili práci kladně a doporučili ji k obhajobě. Prof. Průcha doporučil práci také ke knižnímu publikování. Doc. Římalová upozornila na určitou terminologickou nejednoznačnost v citované literatuře, dále položila otázku, zda se mohlo stát, že studenti/učitelé znali výzkum PIRLS.

Kateřina Šormová reagovala na posudky oponentů. Podle ní je užívání některých termínů v práci ovlivněno vlastním překladem z angličtiny a také tím, že autorka čerpala z odborných publikací, které nebyly lingvistické. V těchto vědách se některé termíny používají v trochu jiném významu než v lingvistice. Na připomínku prof. Průchy kandidátka reagovala tak, že se nepodařilo prokázat pozitivní vliv rodinného prostředí na čtenářskou gramotnost vybraného vzorku žáků, nikoli že by takový vliv neexistoval.

Prof. Průcha se zeptal kandidátky, co si myslí o zařazování romských žáků do praktických škol. Kandidátka se domnívá, že si některé školy nevědí s romskými dětmi rady, a proto je posílají do praktických škol. Na druhou stranu není zastáncem okamžitého zrušení praktických škol a převedení romských dětí do běžných škol. Praktické školy totiž umožňují dětem zvládat učivo a zažít pocit studijních úspěchů. Kandidátka se domnívá, že by ale měla existovat pro romské děti cesta z praktické školy do ZŠ, pokud se jim podaří zvládat na praktické škole učivo.

Diskuse:

Prof. Kořenský se zeptal, jak probíhal výběr škol. Zajímalo ho, jestli šlo o cílený výběr škol z vyloučených lokalit. Kandidátka odpověděla, že výběr škol probíhal na dvou úrovních. Nejprve byly vytipovány školy, které jsou spádové pro sociálně vyloučené lokality (dle Mapy sociálně vyloučených lokalit), nebo jsou okolím považovány za „romské školy“. Na druhé úrovni byly z těchto škol vybrány ty, se kterými kandidátka již v minulosti spolupracovala v rámci sběru dat pro korpus jazyka romských mluvčích, případně u kterých byla vyšší pravděpodobnost, že budou ochotny zapojit se do výzkumu.

Doc. Petkevič se zeptal kandidátky, co považuje z výsledků výzkumu za nejzajímavější a jestli byla nějakým zjištěním překvapena. Kandidátka odpověděla, že za nejdůležitější považuje to, že se jí podařilo prokázat, že existuje rozdíl mezi romskými a neromskými žáky. Dále uvedla, že zajímavým zjištěním bylo, že romské děti nevnímají čtení jako ideální způsob trávení volného času, protože jim tam chybí sociální kontakt s dalšími lidmi.

Prof. Hoffmannová se zeptala na to, jaký je vztah mezi čtenářskou a digitální gramotností u romských dětí. Kandidátka vysvětlila, že čtenářskou gramotnost považuje za předpoklad digitální gramotnosti, déle se vyjádřila k dostupnosti digitálních technologií v romských komunitách.

Doc. Petkevič se zeptal, jak se liší čeština romských a neromských dětí. Kandidátka odpověděla, že romské děti například nerozlišují hranice slov, dělají chyby v kvantitě; dochází také k významové záměně slov. Stejně jako čeští žáci chybují v pravopisných jevech (velká/malá písmena, vyjmenovaná slova, interpunkce).

Doc. Giger se zeptal, jestli hraje nějakou roli znalost romštiny, případně slovenštiny. Kandidátka odpověděla, že v romských rodinách se často mluví romsky nebo česky. Čeština je zde ale pod výrazným vlivem romského etnolektu češtiny, slovenštiny a maďarštiny. Na to, do jaké míry znalost těchto jazyků ovlivňuje výslednou gramotnost, se výzkum nezaměřil.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

počet členů komise – 5

přítomno členů komise – 5

kladných hlasů – 5

záporných hlasů – 0

Komise navrhla udělit Mgr. Kateřině Šormové titul doktor (Ph.D.).

Zapsal: Mgr. Jaroslav Mašín, Ph.D.

Podpis předsedy komise:

